

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Факультет рибного господарства та природокористування
Кафедра екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка

Міжнародна науково-практична конференція

**«ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВКОЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ТА РАЦІОНАЛЬНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»**

до 60-річчя від дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора
Пилипенка Юрія Володимировича

International Scientific and Practical Conference

**«ECOLOGICAL PROBLEMS OF THE ENVIRONMENT
AND RATIONAL NATURE MANAGEMENT IN THE CONTEXT
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT»**

dedicated to the 60th birthday anniversary of doctor of agricultural sciences, professor
Pylypenko Yurii

Международная научно-практическая конференция

**«ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ
И РАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ
В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ»**

к 60-летию со дня рождения доктора сельскохозяйственных наук, профессора
Пилипенко Юрия Владимировича

*25-26 жовтня 2018 р.
м. Херсон*

- Марценюк В.П., Марценюк Н.О.**
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ
АТЛАНТИЧНОГО СИНЬОГО ТУНЦЯ
(*THUNNUS THYNNUS* L. 1758) 464
- Матвієнко Т.І., Бургаз М.І.**
САДКОВЕ ВИРОЩУВАННЯ РИБ В ПОЛКУЛЬТУРІ..... 468
- Олешко О.А., Мельниченко О.М., Бітюцький В.С.**
ВИЗНАЧЕННЯ ПРИРОДНИХ КОРМОВИХ РЕСУРСІВ
ДЛЯ РИБ – БІОЛОГІЧНИХ МЕЛІОРАТОРІВ В МІСЦЯХ
ВОДОЗАБОРУ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ НА
ВОДОСХОВИЩАХ р. РОСЬ 472
- Осадчая Ю.В., Дмитриева Л.Б.**
ВЛИЯНИЕ ЗИМОВКИ НА ЛЕЙКОЦИТАРНЫЙ ПРОФИЛЬ
КРОВИ КАРПА (*CYPRINUS CARPIO*)..... 476
- Пазич О.В., Грудко Н.О., Шерман І.М., Ведмідь О.Ю.**
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИРОЩУВАННЯ ЛЕНСЬКОГО
ОСЕТРА (*ASIPENSERBAERII STENORHYNCHUS (NIKOLSKII)*)
В СИСТЕМІ З ЗАМКНЕНИМ ВОДОПОСТАЧАННЯМ 479
- Парамонов В.В.**
МЕЖГОДОВАЯ ИЗМЕНЧИВОСТЬ ТЕМПЕРАТУРЫ ВОДЫ В
СЕВЕРНОЙ АТЛАНТИКЕ И УЛОВЫ МОРСКОГО ОКУНЯ.. 482
- Пентиліук Р.С., Соборова О.М.**
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ 485
- Петровський О.О.**
ПОШИРЕННЯ НОВИХ ВИДІВ ЗООБЕНТОСУ
В ЗАПОРІЗЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ 490
- Плугатарьов В.А., Шевченко В.Ю., Симоненко К.Ю.**
ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧО-
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДНІПРОВСЬКОГО
ОСЕТРОВОГО РИБОВІДТВОРЮВАЛЬНОГО ЗАВОДУ 492
- Пилипенко Ю.В., Пічура В.І., Наконечний І.В.**
ЕКОЛОГО-ГІДРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЯВИЩА СЕРПНЕВОГО
ЗАМОРУ РИБИ ТА ГІДРОБІОНТІВ ДНІПРО-БУЗЬКОГО
ЛИМАНУ 495
- Пилипенко Є.С., Маренков О.М.**
СПЕКТР ЖИВЛЕННЯ СОНЯЧНОГО ОКУНЯ *LEPOMIS*
GIBBOSUS (LINNAEUS, 1758) В УМОВАХ ЗАПОРІЗЬКОГО
ВОДОСХОВИЩА 500
- Сасинович М.А., Слуквин А.М., Алехнович А.В.**
ГЕНЕТИЧЕСКИЙ ПОЛИМОРФИЗМ ДЛИННОПАЛОГО РАКА
(*ASTACUS LEPTODACTYLUS* Esch.) В ОЗЕРАХ
БЕЛОРУССКОГО ПОЛЕСЬЯ 503

В первом приближении можно считать справедливым мнение рыбаков о приверженности скоплений окуня к изотерме 4°C.

При всем отличии гидрометеорологических условий в трех районах, показатели морей Ирмингера и Лабрадорского все же ближе друг к другу, чем к показателям Норвежского моря. Это различие, очевидно, в значительной степени и определяет разделение запасов окуня-клевача на североатлантическую (моря Ирмингера и Лабрадорское) и норвежско-баренцевоморскую популяции.

Повышение температуры воды в целом оказывает благоприятное влияние на повышение уловов на усилии в Лабрадорском и Норвежском морях и отрицательное в море Ирмингера. Образованию скоплений способствуют перепады температур (градиентные зоны), наличие рингов и меандров течений.

Скопления морского окуня в открытых водах Северной Атлантики привержены к перифериям теплых течений системы Гольфстрима в данном районе: Ирмингера в море Ирмингера, Северо-Атлантического в Лабрадорском море и Норвежского в Норвежском.

Р.С. Пентилюк, О.М. Соборова

*Одеський державний екологічний університет
painty@ukr.net, Olkasobr@gmail.com*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Рибне господарство України потенційно може використовувати великий фонд водних угідь різного походження та цільового призначення, але нажалі площі незадіяних акваторій значно перевищують за площею акваторії, що входять до складу рибоводних підприємств, спеціалізованих та орієнтованих на виробництво різних видів рибної продукції. Тим часом природні, штучні та трансформовані акваторії незалежно від походження або цільового призначення, об'єктивно продукують значні обсяги біопродукції флори та фауни та формують біопродукційний потенціал гідроекосистем [4, 8].

У кожному окремому випадку конкретні та специфічні обставини, що характеризують особливості акваторій, обмежують можливості для відтворення цінних у промисловому відношенні видів або повністю їх виключають. Це об'єктивно викликає стихійне формування іхтіофауни, до складу якої в основному входять види, що не представляють господарської цінності, але відрізняються здатністю до відтворення в умовах зростаючого антропогенного навантаження. Явище зміщення балансу між цінними у промисловому значенні та малоцінними видами риб на користь останніх веде до іхтіологічної деградації акваторій і загострення харчової конкуренції [2, 5, 8].

З позиції раціонального рибного господарства такий процес є виключно безперспективним. Крім того формується стійка тенденція скорочення та потенційного витіснення рідкісних і зникаючих видів вітчизняної іхтіофауни. Тому значення та актуальність перелому таких негативних тенденцій різко підвищується, особливо у перспективі отримання рибної продукції високої якості та на тлі занепаду системи спеціалізованих підприємств, орієнтованих на відтворення і вирощування життєстійкого рибопосадкового матеріалу [3, 6–8].

У зв'язку з цим вважається цілком доцільним та перспективним об'єднання роботи різних науково-дослідних рибогосподарських структур та використання результатів їх досліджень у практичне русло, що дозволило б отримати відчутний ефект. Діагностика фізико-хімічного та гідробіологічного режиму акваторій різного походження та цільового призначення, проведення якої вимагає зусиль рибогосподарської науки, за допомогою паспортизації, бонітування і таксації дозволить здійснити наступні функції: здійснення об'єктивної якісної та кількісної оцінки параметрів біопродукційного потенціалу; оцінки кормових ресурсів; формування уявлення про шляхи трансформації існуючих кормових ресурсів у кормову базу, що була б основою різкого збільшення виробництва рибної продукції високої якості за рахунок раціонального використання природних кормів представниками цінних видів риб; формування оптимальних структур штучних іхтіоценозів з переважанням цінних видів риб, які характеризуються різними спектрами харчування, що практично

виключає харчову конкуренцію між ними. При цьому вкрай важливим вважається врахування особливостей рідкісних та зникаючих представників іхтіофауни, вживання заходів до їх збереження, виключення харчової конкуренції між ними та іншими представниками іхтіоценозів [8].

Реалізація подібної концепції можлива тільки за умов виробництва рибопосадкового матеріалу відповідної кількості, якості та видового складу. Основним завданням відтворювальних комплексів – риборозплідників, нерестово-вирощувальних господарств і рибоводних заводів в плані раціонального використання природних кормових ресурсів і збереження рідкісних та зникаючих видів риб – є відтворення та вирощування життестійкого рибопосадкового матеріалу, який повинен забезпечити трансформацію продуцентів і консументів різних трофічних рівнів у кормову базу іхтіоценоза, що базувався б на цінних видах риб. Особливістю сучасного товарного рибного господарства на внутрішніх водоймах є факт стирання чітких граней між основними видами рибогосподарської діяльності: промислом, виробництвом риби в спеціалізованих рибницьких підприємствах та рибоводними заходами на рибогосподарських водоймах. Сьогодні значна частина риби що виловлюється з річкових та озерних систем, лиманів і водосховищ представлена коропом, білим та строкатим товстолобиками, гібридами товстолобиків та білим амуром, що потрапляють у акваторії зі спеціалізованих рибницьких підприємств, орієнтованих на штучне відтворення і вирощування життестійкого рибопосадкового матеріалу цих видів риб [8].

Це в свою чергу підтверджує концепцію про взаємозв'язок промислу та аквакультури. Короп і рослиноїдні риби, що є як об'єктами прісноводної аквакультури, при виробництві товарної риби в рибоводних господарствах, так і об'єктами промислу в озерно-річкових системах, лиманах і водосховищах, спільно з традиційними і масовими видами риб повинні стати основою отримання недорогої рибної продукції за рахунок використання природних кормових ресурсів для малозабезпечених верств населення. При цьому необхідно організувати реалізацію цього виду загальнодоступною рибопродукції через структури, де торгові націнки мінімальні. Па-

ралельно з виробництвом дешевої товарної рибної продукції є доцільною організація інтенсивного виробництва делікатесної рибної продукції, основу якої складуть представники осетрових, лососевих та деяких інших видів риб для споживачів вище середнього і високого рівня достатку. Для цих верств населення реалізація продукції має відбуватися через систему дорогих торгових структур, кафе, ресторанів, барів, корпоративних закладів, престижних санаторіїв та курортів. Викликає певний інтерес організація на базі існуючих рибницьких підприємств платного любительського та спортивного рибальства, супроводжуваного системою послуг, що базуються на відповідній інфраструктурі. Надприбутки від виробництва делікатесної рибної продукції та елітного любительського рибальства повинні бути спрямовані в систему загальнодоступного виробництва риби, що стимулювало б її виробництво шляхом інтенсифікації виробництва рибопосадкового матеріалу. За умов зростання добробуту населення країни співвідношення загальнодоступної та делікатесної видів рибної продукції буде зміщуватися в бік останньої. Не менш значущою є роль і переробки риби, що здатна істотно підвищити рентабельність виробництва, скоротити витрати, розширити асортимент продукції і терміни її реалізації. Делікатесна продукція (осетрові, лососеві, ікра) та загальнодоступна продукція шляхом в'ялення, копчення, виробництва пресервів, консервів, кулінарних виробів може бути запропонована широкому колу споживачів не тільки в Україні, а й за межами держави. Реалізація подібної концепції лежить на шляхах нормалізації режиму промислу, охорони і відтворення рибних запасів, адекватності оплати за право та обсяги вилову риби, забезпеченні якості продукції, регламентації на правовій основі аматорського рибальства [8].

Біопродукційний потенціал – динамічна субстанція, яка потребує кваліфікованого наукового забезпечення її раціональної експлуатації. У зв'язку з цим рибне господарство взагалі і конкретні акваторії, зокрема, повинні забезпечувати виробничий процес, керуючись рибоводно-біологічними обґрунтуваннями. Останні повинні бути виконані кваліфікованими науковими кадрами за сучасними методиками і фактично являти собою технологічний процес рибництва, адаптований до специфіки конкретних акваторій. Вода –

суспільно необхідна субстанція, в якій зацікавлені різні водокористувачі, що в свою чергу призводить до гострих суперечностей і значних збитків для рибного господарства країни. Потрібен об'єктивний професійний арбітраж для забезпечення інтересів різних водокористувачів та врахування вимог екологічних структур різного рівня. У зв'язку з цим, на жаль, знецінений досвід колишнього Радянського Союзу та Російської Федерації, пов'язаний з функціонуванням Міжвідомчої іхтіологічної комісії, що включає відповідні наукові ради, у яких на громадських засадах, працюють провідні фахівці різного профілю, що представляють конкретних водокористувачів. Вони могли б ефективно та на основі консенсусу, керуючись останніми досягненнями науки і техніки, знімати міжвідомчі суперечності, забезпечувати комплексне і раціональне використання гідроресурсів мінерального та органічного походження, дотримуватися інтересів рибного господарства з урахуванням необхідності збереження рідкісних і зникаючих видів флори і фауни [8].

При реалізації запропонованої концепції, незважаючи на те, що вона представлена в досить узагальненому вигляді, можна забезпечити динамічний розвиток рибного господарства на найближчу перспективу в повній відповідності з сучасними світовими тенденціями. Україна має великий потенціал водного фонду, розвинену рибогосподарську науку, систему навчальних закладів, що забезпечують підготовку кваліфікованих кадрів. Аналізуючи об'єктивно існуючі умови і перспективи розвитку рибного господарства держави, сьогодні необхідно проявити волю на державному рівні та об'єктивні передумови почнуть працювати, забезпечивши нарощування виробництва риби взагалі та доступної для широких верств населення, зокрема.

Література

1. Курикін С. І. До питання вдосконалення управління охороною довкілля та використанням природних ресурсів // Екологічна демократія в Україні. – К., 2003. – С. 7–28.
2. Печников А. С., Терешенков И.И. Краткая характеристика рыбохозяйственного фонда Российской Федерации. Фонд водохранилищ // Со-

- временное состояние рыбного хозяйства на внутренних водоемах России. – Санкт-Петербург, 2000. – С. 11–13.
3. Пилипенко Ю. В. Перспективы биомелиорации и рыбохозяйственного освоения континентальных водоемов Крыма // *Рибне господарство України*. 2002. – №3,4 (20,21). – С. 36–37.
 4. Романенко В. Д. Основы гидроэкологии. – К.: Генеза, 2004. – 664 с.
 5. Субботина Ю., Фигурков С., Серветник Г. Рыбоводно-биологическое и техникоэкономическое обоснование включения водоемов в состав полифункциональных хозяйств // *Пресноводная аквакультура: состояние, тенденции и перспективы развития*. – Кишинев, 2005. – С. 63–66.
 6. Ушкаренко В. О., Андрусенко І. І., Пилипенко Ю. В. Екологізація землеробства і природокористування в Степу України // *Таврійський науковий вісник*. – Херсон: Айлант, 2005. – Вип. 38. – С. 168–175.
 7. Шерман И. М., Пилипенко Ю. В., Краснощек Г. П. Агроэкология и рыбоводство // *Ресурсосберегающие технологии в аквакультуре*. – Адлер, 1999. – С. 174–175.
 8. Пилипенко Ю. В., Пентилюк Р. С. Перспективная модель развития рыбного хозяйства Украины / *Научно-производственное обеспечение социально-экономической и экологической деятельности в АПК*. // Сб. докл. межд. науч.-практ. конф. (14-16 мая 2014) Прикаспийский НИИАЗ. – М.: Изд-во Весник РАСХН, 2014. – С.246-250.

О.О. Петровський

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

hydro-dnu@ukr.net

ПОШИРЕННЯ НОВИХ ВИДІВ ЗООБЕНТОСУ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ

Господарська діяльність людини, зарегулювання течії Дніпра та малих річок викликали значні зміни в умови існування та вплинули біологічне різноманіття гідробіонтів водойм Придніпров'я. До антропогенних чинників, що впливають на видовий склад гідробіоценозів можна віднести чинники технічного та рибогосподарського характеру. Технічний вплив на водойми пов'язаний зі створенням нових типів водойм – різних водосховищ, водоймоохолоджувачів, іригаційних каналів штучних водойм. Рибогосподарські заходи передбачають інтродукційні роботи, які мають як